

JEK LONDON HAYOTINING “MARTIN IDEN” ASARIDAGI AKSI

Bobonazarova Gulxayo Habibulla qizi

Samarqand davlat chet tillar instituti Ingliz tili va adabiyoti

kafedrası o‘qituchisi va mustaqil tadqiqotchisi

guliii.bobonazarova@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada hayoti davomida yozgan asarlari orqali tanilgan va bestseller kitoblar chop ettirgan amerikalik yozuvchi Jek London va uning mashxur romani “Martin Iden” haqida o‘xshashlik va farqlari, adabiyotda tutgan o‘rni haqida bayon etilgan.

Tayanch so‘z va birikmalar: Martin, Ruf, Klondayk, avtobiografik, Brissenden, burjuaziya.

Yoshligidanoq murakkab hayot qiyinchiliklariga duch kelgan Jek London, ancha mulohazali va sabr toqatli bo‘lib o‘sdi. Uning ijtimoiy va siyosiy vaziyatlarga qarashi ancha teranlashdi. O‘sha paytdagi AQShning Klondayk vodiysida topilgan oltin koni tufayli, hamma tomondan minglab kishilar “oqib” kela boshlaydi. U yerga olib boruvchi yo‘l ancha mashaqqatli edi – Chilkut dovonining tik devorlaridan oshib, to‘lqinli Linderman ko‘lidan suzib o‘tib, Yukon daryosi bo‘ylab minglab chaqirimlarga cho‘zilgan yo‘l ancha muncha azamatlarni dog‘da qoldirgandi. Lekin yigirma yoshli Jek buni uddaladi va shunga o‘xshash xavfli sinovlarda yetildi.

Shunga o‘xshash mashaqqatli hayot yo‘li yozuvchini hikoyalarida o‘z aksini topdi. U o‘z hikoyalarida va romanlarida jasur, oliyjanob, sevgi bobida vafodor, erkparvar kishilarning hayotini bosh qahramon sifatida yoritdi.

Qisqa janr ustalaridan farqli o‘laroq, Jek London o‘z hikoyalarida qahramonlarni olis, kimsasiz o‘lkalarga tashlaydi, ulari yolg‘izlikda, ochlikda, og‘ir turmush

sharoitlarida haqiqiy insoniylik sinovidan o'tkazadi, xudbinona intilishlar shaxsni qanday fojiaiy ahvolga olib borishi mumkinligini real tasvirlarda ko'rsatadi ("Intixo", "Oltin dara", "Hayotga muhabbat", "Lahm go'sht" bunga yorqin misoldir).

Jek Londonning avtobiografik romanlaridan biri bo'lgan "Martin Iden" asarida optimizm va yuqori energiyaga erishish inson irodasiga bog'liq ekanligini oddiy dengiz ishchisi Martin siymosida yoritib bergan. Zero, hayotda boshdan kechirgan qiyinchiliklarini Martin ham o'tkazadi va aslo hayotidan nolimaydi, ammo Rufni bir ko'rishdayoq sevib qolgan Martin uni barcha ayollardan eng yuqori pog'onaga chiqaradi va zodagonlar hayotini ideal deb o'ylaydi. Ular erishgan lavozimlarga bilim bilan erishish mumkin deya o'zini ilmga bag'ishlaydi va tinimsiz kitoblarni o'qiy boshlaydi, gaplashish madaniyatidan tortib to siyosatgacha o'qib o'rganadi va u ideal deb bilgan barcha narsalar ro'yo ekanligini tushunib yetadi.

Jek va uning qahramoni Martin hayotda qiynalgan, hechkimning yordamisiz kun kechira oladigan yigitlar bo'lib, ular to'g'riso'zlik, sadoqat va sevgini mukammal darajada qadrlaydigan insonlar deyish mumkin, zero ular hayotida shu narsalar kamdan-kam uchragan fazilatlaridir.

Bundan tashqari, yozuvchi qahramonini siyosiy vaziyatlarga zid qarashlari bilan namoyon etadi, har xil siyosiy uchrashuvlarda o'zining siyosiy fikrlarini qo'rqmasdan bayon qilgan Martin barcha vakillar tomonidan uchrashuvdan chetlatiladi. Lekin hayotda Jek London siyosiy vaziyatlarda faol inson bo'lgan. Balki, o'sha paytdagi tanqidiy ichki holatini qahramoniga ko'chirgan bo'lishi mumkin degan tahminlar ham bo'lgan.

O'zining yuksak maqsadlaridan voz kechmagan Jek, ushbu karakterini Martinda ham ifoda etadi va yuqori mansabdor shaxslar bilan bir stolda o'tirib ovqatlansada, ulardan nafratlanishini, lavozim va obro' e'tibor qozonish uchun ularni nimalarga qodir ekanliklarini yuzlariga aytib tashlaydi. Lekin, shu gaplari uchun Martin va Rufning o'rtasiga sovuqchilik tushadi, shunda Martin Rufning sevgisidan shubhalana boshlaydi, va bu shubha Martin Mariyaning bolalarini do'konda olib yurganida Rufni uchratib qolganida o'z isbotini topadi.

Yozuvchilik faoliyatida yuqori falsafiy ma'nolar bilan sug'orilganlik darajasi Martinda ham uchraydi. Martin ham hikoyalarini o'zi boshdan kechirgan voqealar orqali tasavvur qilib yaratadi va kech bo'lsada mashxurlikka erishadi. U hikoyalarini ko'pgina nashrlarga chop etish uchun yuboradi, ammo, nega qaytib kelganidan hayron qolar edi. Negaki, bu hikoyalarni yozishdan oldin barcha gazetalar va jurnallarda chop etilgan maqola va hikoyalarni o'qib ko'rib, ulardan ming chandon ma'noliroq qilib yozar edi. Do'sti Brissenden aytgan edi, "Sening hikoyalaring bir kun kelib albatta chop etiladi, mashxur inson bo'lasan", degan gaplariga u ishonmagan edi. Martin sevgisini isbotlash maqsadida Ruf asarlarini gazetalarda o'qishini va u bilan faxrlanishini xohlagan edi. Ammo, uning birinchi "Sarguzasht" hikoyasi bosilib gonorarini olganida, Ruf undan voz kechgan, Martinda yozish ishtiyoqi so'ngan edi.

Jek Londonning ba'zi muxlislari aytganidek, uning asarlarida murakkab g'ayrimantiqiylik yetakchilik qiladi, ya'ni bir o'qishda tushunilgan ma'no emas, uning ichiga yashiringan manoni anglab olish juda muhim hisoblanadi.

O'n olti yillik sermahsul ijodi davomida hayotni, yengilmaslikni, kurashni madh etib kelgan yozuvchi negadir 40 yoshida o'z joniga qasd qiladi – 1916 yili 22 noyabrda yarim tunda Jek London katta miqdordagi uyqu dorini ichib yuboradi va hayotdan ko'z yumadi. O'sha paytda eng qimmat yozuvchi hisoblangan Jek London har bir asari uchun 50 ming dollardan kam bo'lmagan qalam haqi olgan. Lekin bunday, o'z hayotini qurbon qilish uchun unga nima sabab bo'lganligi faqat o'ziga ayon xolos. Balki, o'zining asarida tasvirlagan Martin kabi Jek ham eng yuqori pillapoyaga ko'tarilgan holda barchaning yodida qolishni hohlagandir. Martin ham hechkim anglamagan va yetarlicha miqdorda mablag'ga ega holda o'zini ummon qa'riga otadi.

Xulosa qilib aytganda, Jek Londonning barcha asarlari inson qadr qimmatini yuksak darajaga qo'yadi, u uchun hech qanday tabaqa yo'q, sevgi va mehr hech qanday sharoit va tabaqa tanlamasligini uning o'quvchilari juda yaxshi biladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. *Jek London. Martin Iden. Roman, T., - G'.G'ulom nomidagi badiiy adabiyot nashriyoti, 1968.*
2. *Jek London. Muhabbat va matonat. Hikoya va esselar, T., -O'zbekiston 2018.*
3. *Bobonazarova, G. H. Q. (2021). TILSHUNOSLIKDA PARADIGMA VA UNING KELIB CHIQISHI. Scientific progress, 1(6), 1229-1233.*
4. *qizi Bobonazarova, G. H., & kizi Bobonazarova, G. H. TILSHUNOSLIKDA PARADIGMA VA UNING KELIB CHIQISHI.*